

Дніпропетровський національний університет

State Higher Educational Institution
"UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Економіка: проблеми теорії та практики

Збірник наукових праць

Випуск 264

Том VI

ДНУ
Дніпропетровськ
2010

Державний вищий навчальний заклад
"УКРАЇНЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"

Макаренко П.М., Чіп Л.О., Сіренко О.В. ВПЛИВ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ СФЕРИ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ КРАЇНИ	1480
Гриценко А. О. СИСТЕМА ОЦІНКИ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ І МЕТОДИ ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ —™™	1490
Танасійчук О.М., Левчук О.В. РОЗРОБКА МАРКЕТИНГОВИХ ЗАХОДІВ ДЛЯ ПЕРЕ- РОБНОГО ПІДПРИЄМСТВА	1495
Чебелюк Ю.В. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ПОДАЛЬШОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	1502
Радзівіл В.Ю. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАРУ- БІЖНОГО ТА ВІТЧИЗНЯНОГО ДОСВІДУ	1506
Рибалко С.В. ІСТОРИЧНІ ТА ЕТИМОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТКУ КАТЕГОРІЇ «КАПІТАЛІЗАЦІЯ»	1515
Татомир І. Л. ТРУДОВІ ЦІННОСТІ - ЗМІСТОВНИЙ ФУНДАМЕНТ ТА ІМПЕРАТИВ МОТИВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ	1522
Макаренко П. НЛ, Федякіпа Т.Е. ДЗЗ В РАЗВИТІИ АПК _____™	1529
Кобилецька О.І., Кулиняк І.Я. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИМИ ГРУПАМИ (ПФГ) В УКРАЇНІ	1541
Білявський В.М. ХАРАКТЕРИСТИКА СУТНОСТІ ТА СТРУКТУРИ СО- ЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТОРГО- ВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА	1547
Бакало Н.В., Черныш И.В. УМОВИ ТА ФАКТОРИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ЕКОТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ТА СВТТТ	1558
Коваленко О.Ю. МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ЕКОНОМІЧНОЇ ОЦІНКИ ЕКОЛОГІЧНОГО РИЗИКУ	1563

Скачкока О.В. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕК- ТИВНОСТІ РОБОТИ ОСНОВНИХ ЦЕХІВ ПІДПРИЄМСТВ МАТТИНОКУ ЛУТЗ АНИСТ	1576
Мельниченко С.В. РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ: ВПЛИВ ДЕТЕРМІНАНТ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА _____™	1589
Фісуненко П.А. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ, ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: ВЗАЄМО- ЗВ'ЯЗОК КЛЮЧОВИХ УАРАУТРИГТИк-	1598
Деревинко И.П. ЕКОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ НА МІЖНА- РОДНІЙ АРФУТ	1606
Подгорная Г.Н. КОНЦЕПЦІЯ ТРЕБОВАНИЙ К ПРОГРАММНОМУ ПРОДУКТУ ДЛЯ ИТ-АУДИТА ИНФОРМАЦИОННОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ СУБЪЕКТОВ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ —	1612
Туманова Е.А. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПРОЦЕССОВ ФОРМИРО- ВАНИЯ И РАЗВИТИЯ СТРАХОВОГО Р^ТН^А	1621
Кьима А. Я. АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК У КОНТЕКСТІ КАМЕРАЛЬНОЇ ГШ.РКШРТГИ	1630
Крючкова Н.В. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРИ КОРПО- РАТИВНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА КОРПОРАТИВНЕ УПРАРІТГПТИЯ	1638
Скорба О.А. ЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО АУДИТУ В ЗАРУБІЖНІЙ ТА ВІТЧИЗНЯНІЙ ПРАКТИЦІ	1649
Чернышева С. В., Еготишдева Е. М. ОЦЕНКА ПОТЕНЦИАЛЬНЫХ ВОЗМОЖНОСТЕЙ И РАЗРА- БОТКА КОНЦЕПЦИИ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА В СЕВАСТОПОЛЕ	1655
Яремчук Т.О., Кам'янська О.В. ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕК- ТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ	1660

к, е. л., Скорба ОАл

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»

ЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО АУДИТУ В ЗАРУБІЖНІЙ ТА ВІТЧИЗНЯНІЙ ПРАКТИЦІ

Стаття присвячена вивченню питань зарубіжного досвіду існування державного фінансового аудиту в розвинених країнах та дослідженню критеріїв існування державного аудиту в Україні-

Ключові слова: аудит, державний аудит, державний фінансовий аудит,

I, Вступ д

Інтеграція України в європейське співтовариство супроводжується впровадженням загальноприйнятих міжнародних норм і стандартів. Не є виключенням і перехід державного фінансового контролю до більш прогресивних форм_

Впровадження нових форм контролю відповідно до світових стандартів в Україні повинно проводитися з урахуванням вітчизняного законодавства, специфіки національної мешальності, фінансової дисципліни та усвідомлення відповідальності, розпорядниками бюджетних коштів всіх рівнів міністерств та відомств, передбаченої за незаконне та неефективне витрачання фінансових і матеріальних ресурсів, що має бути декларативно впроваджено на законодавчому рівні.

II, Постановка задачі,

Необхідність дослідження зарубіжного досвіду існування державного фінансового аудиту та визначення критеріїв для існування державного фінансового аудиту в Україні-

ці. Результати,

У зв'язку з існуванням значних недоліків законодавчої бази, постійно виникає необхідність у розробці і прийнятті такого комплексу заходів з реалізації матеріалів державних фінансових аудитів, котрі дозволяли б повною мірою впроваджувати ефективні рішення. Нині одним із дієвих важелів втіснву на ке рівників може стати оприлюднення результатів конгрольних заходів, широке висвітлення проблем і недоліків, доведення їх до громадськості через публічні слухання. Така форма реалізації аудитів нині надзвичайно ефективна в зарубіжних країнах, де керівники міністерств, відомств, агентств та інших урядових структур стережуться громадського осуду не менше, ніж кримінальної відповідальності.

Щоб розробити дієву та ефективну модель державного фінансового контролю, варто вивчати, адаптувати й використовувати зарубіжний досвід,

У другій половині ХХ століття, відбувалося активне реформування державного управління, в тому числі й у сфері державного аудиту, що виражалося станні його авторитет}” в процесах управління та ефективності виконання ольних функцій держави,

Так, в 1971 рою, згідно чинного на той час законодавства, в Саудівській вії Контрольне бюро уряду було перетворено у Головне контрольне управління, якому було надано статус самостійного органу фінансового аудиту для снення подальшого контролю за державними доходами, видатками та державним майном. Згідно з резолюцією Вищої ради з адміністративної реформи д 1985 року управління було покликане не лише виявляти правопорушення у фінансовій сфері, а й визначати основні напрями удосконалення фінансової діяльності й виявляти резерви економії державних коштів [10].

В 70-х роках у Данії також були проведені реформи у сфері державного аудиту. Зокрема в 1976 року органи аудиту об'єднали в єдину організацію - Національне управління аудиту на чолі з Генеральним аудитором. У питаннях джету й штатів Генеральний аудитор був підпорядкований міністру економічних справ і кооперації. А з 1991 року відомство набуло статусу незалежної організації, що здійснює аудит від імені парламенту [8].

Інституціональна незалежність доповнюється адекватним рівнем фінансової незалежності, що є одним з основних принципів демократичності й практичності державного контролю. Важливою гарантією цього є те, що видатки на управління ревізійних відомств затверджуються як окрема стаття державного джету. При цьому допускається можливість існування інших додаткових ерел доходів для розвитку установи та заохочення службовців.

Наприклад, доходи Національного ревізійного управління Швеції на 2/3 рмуються за рахунок державних асигнувань, а решта - інших надходжень від диторської діяльності, надання консультацій, міжнародного співробітництва, вчання тощо. В окремих країнах як Австралія, Великобританія певні категорії ідприємств та організацій (як природні монополії) оплачують послуги державного аудиту і ці кошти зараховуються до консолідованого фонду верховного контрольного відомства [8].

Акціонерні товариства Ісландії, у яких державна частка менша за полови також можуть замовити послуга державного аудиту за відповідну плату на огодинній основі. Па контрактний фінансовий аудит приватного сектор}- при дає близько 10% від загального обсягу фінансових аудитів, що здійснюються 'єю контрольною установою [8].

Сьогодні більшість перевірок, які здійснюються державними аудиторами у США, Великобританії, Канаді, Австралії та багатьох інших країнах, мають багатоцільовий і критичний характер. Ці аудити належать до категорії аудиту адміністративної діяльності, а тому мають багато спільних рис із державним фінансовим аудитом, що проводиться органами державної контрольно-ревізійної служби України.

Закон України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні» значає державний аудит як різновид державного фінансового контролю і по гає у перевірці та аналізі фактичного стану справ щодо законного та ефективно" го використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансо вої звітності, функціонування системи внутрішнього контролю,

Концепція та процес державного аудиту тісно пов'язані з державним ф; нансовим управлінням. Державний аудит є частиною реіулятивно-правової си- стеми, яка покликана викривати відхилення від прийнятих стандартів, принци- пів, законності, ефективності, результативності та економічності фінансового управління для забезпечення: вжиття коригуючих заходів по кожному окремо- му випадку виявлених порушень законності і не результативності діяльності- притягнення до відповідальності осіб, які прямо чи безпосередньо винні в по- рушеннях, що сталися; отримання компенсації шкоди, нанесеної такими пору- шеннями; вжиття заходів для попередження або ускладнення можливості реалі- зації таких порушень у подальшому.

Державний аудит має на меті виявлення шляхом збору доказів та надання оцінки: відступів від прийнятих стандартів обліку; порушення принципів облі- ку; порушення законності; неефективності використання людських, фінансо- вих, матеріальних та інших ресурсів нерезультативності діяльності (результат- ивність визначається як ступінь досягнення цілей і співвідношення запланова- них результатів діяльності до фактичних); неекономічність фінансового управ- ління (економічність визначається як мінімізація витрат, здійснюваних при тій чи іншій діяльності із збереженням якості результату).

У більшості країн державний аудитор виконує не тільки роль контролера, а й консультанта - активного учасника процесу вдосконалення управління бю- джетними ресурсами.

Державний аудитор не лише досліджує фінансові звіти й бухгалтерські до- кументи, перевіряє законність витрачання коштів урядовими структурами, але й проводить контрольні заходи, які називаються державним аудитом ефектив- ності, що є аналогом державного фінансового аудиту в Україні. Цей вид діяль- ності державних аудиторів, запроваджений у багатьох країнах, належить до сфери аудиту урядових структур, державних підприємств та неприбуткових ор- ганізацій, а часом поширюється і на приватні фірми та корпорації. В такому ра- зі особи, що здійснюють перевірку, набувають статусу незалежних аудиторів.

Державний аудит являє собою нове бачення контрольної функції, яку дер- жавний аудитор виконує разом з керівниками організацій, що підлягають до- слідженню. У цьому контексті державний аудитор виступає як партнер (учас- ник) процесу впровадження якісного управління в бюджетній сфері_

Саме державний аудит наглядно демонструє важливість партнерства між державними аудитором і керівниками державних структур»

Аудитор, як радник, виконує об'єктивно важливу й конструктивну фун- дереконання державних службовців, відповідальних за визначення струк- и і функцій державного органу, а також робить свій внесок в удосконалення цесу управління.

Водночас, державний аудит є ефективним способом розкриття помилок у нсових питаннях (незалежно від того чи вони спричинені зловживаннями корупцією, чи неналежним виконанням процедур) та підвищення довіри з ку громадськості, що державні кошти витрачаються належним чином.

Основним завданням державного аудиту є незалежний всебічний контроль витрачанням політиками й державними посадовими особами коштів платни- податків з дотриманням принципів продуктивності, економічної доцільності ефективності. Контролем охоплюються також органи законодавчої та вико- чої влади, судова гілка влади, державні департаменти та їх місцеві предста- ттвта, агентства та їх рахунки, бюджетні програми»

Державний аудитор досліджує фінансово-господарську діяльність, ефект- исть управління і витрачання бюджетних коштів, дотримання режиму еконо- 'ресурсів відповідно до стандартів, положень та інших законодавчих актів.

У разі потреби державний аудит може проводитись у будь-який час, тому -ржавний аудитор має право отримувати всі необхідні документи для прове- ння аудиту-

Жоден орган влади чи його посадова особа не може перешкоджати або об- ежувати повноваження і дії державного аудитора у проведенні незалежного "ебічного державного аудиту.

Завдання кожного державного аудиту не обмежуються, але обов'язково по- нині включати такі складові, як визначення місць, де можна зекономити бю- джетні ресурси-

Обов'язковим має бути перелік послуг, які можуть бути зменшені або ви- вчені. Мають бути також окреслені програми, функції або послуги, які можна еренести у приватний сектор.

Перш за все, аудит має включати аналіз «вузьких місць» бюджетних про- бам та пропозиції щодо їх усунення та сприяти створенню єдиного інформа- ційного простору в межах державного органу. Окрім того, аудиторі мають про- налізувати функції і завдання державного органу, виробити рекомендації щодо їх зміни чи введення нових-

Важливим є також надання пропозицій щодо внесення змін до законодав- чих актів, необхідних для забезпечення ефективної діяльності державного ор- гану, Аудитори мають проаналізувати та оцінити показники продуктивності, Критерії якості роботи-

Важливим є також визначення досвіду роботи кращих установ підрозділів та фахівців та сприяти його поширенню.

IV. Висновки.

Державний аудит становить значний інтерес для української системи жавного фінансового контролю. Адже у нас і досі не розв'язана проблема ^ЬГ рмування системи управління бюджетними установами, яка на сьогодні н л~ ктивна і не відповідає вимогам ринкової економіки й очікуванням суспільства

Усі види контролю мають свої цілі та ключові критерії. Традиційна ревізія в державному секторі економіки України ставить за мету перевірку дотримання чинного законодавства. Ревізори переважно зосереджують увагу на фінансових аспектах. Не є таємницею, що в їхній роботі оцінка ефективності управління бюджетними ресурсами з об'єктивних причин відходить на другий план,

Основними критеріями існування державного аудиту є економічність, продуктивність та ефективність, Зазначені критерії не випадково замикаються саме на останньому - ефективності.

Поняття ефективності, як його трактують зарубіжні вчені, полягає в тому, наскільки ефективно й раціонально міністерство, відомство чи установа витрачає ресурси для досягнення поставлених цілей.

Сучасний державний аудит - це комплексний процес, який охоплює різні сфери господарювання. Розпочинається він з отримання необхідних відомостей про державний орган (установу чи організацію), його діяльність, основні функції, здатність керівництва виконувати свою роботу.

Розуміння й оцінка цих аспектів дозволяє державному аудитору зосереджуватися на ключових проблемах управління установою чи організацією.

Література:

1. Про державну контрольно-ревізійну службу: Закон України від 26.01.1993 р. № 2940-ХІІ [Електронний ресурс] / сторінка «Законодавство України» сайту Верховної Ради. - Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>. - Заголовок з екрану,
2. Про державний фінансовий контроль: Проект Закону України від № 2020 від 08.02.2008р. [Електронний ресурс] / сторінка «Законодавство України» сайту Верховної Ради. - Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>. - Заголовок з екрану,
3. Про аудиторську діяльність : Закон України від 22 квітня 1993 р.№ 3126-ХІІ [Електронний ресурс] / сторінка «Законодавство України» сайту Верховної Ради. - Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>. - Заголовок з екрану.
4. Порядок проведення органами державної контрольно-ревізійної служби аудиту фінансової та господарської діяльності бюджетних установ: Постанова КМУ від 31.12.2004 р.№ 1777 [Електронний ресурс] /сто-

- рінка «Законодавство України» сайту Верховної Ради. - Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>. - Заголовок з екрану.
5. Дорош Н.І. Державний фінансовий контроль: зарубіжний досвід і шляхи вдосконалення / Н.І.Дорош //Фінанси України. - 1998. - № 1. - С.48-57.
 6. Соменков А. Когда деньги любят счет/ Соменков А. // Президентский контроль. - 2000. - № 10. - С. 38.
 7. Мазур Я. Верховная контрольная палата Республики Польша (к истории вопроса) / Я. Мазур // Государство и право. - 1995. - № 6. - С. 100-110.
 8. Мельничук В.,Г. Незалежний державний фінансовий контроль в Україні та досвід зарубіжних країн / В.Г. Мельничук // Фінансовий контроль. - 2002. -№ 2. - С.28-33.
 9. Козырин А. Новое законодательство о государственном финансовом контроле в Болгарии / А. Козырин // Президентский контроль. - 1996. - № 5. - С. 62-63.
 - 10.Козырин А. Государственный финансовый контроль в абсолютной монархии: Саудовская Аравия / А. Козырин // Президентский контроль. - 1998. - № 3. -С.42-45.